

Mijn moeder met haar vader

Mijn gewone, bijzondere familie Mensonides en van der Veer

Door Rimke van der Veer

In de familie van mijn echtgenoot waren zo'n beetje alle kerkscheuringen en bijbehorende politieke partijen vertegenwoordigd. Als de familie bij elkaar kwam dan ging het gesprek gelijk over kerk en politiek. Heel vaak zeer fanatiek en op felle toon. Voor mij was dat volslagen onbekend en ik wist dan ook niet wat mij overkwam. Ik kon er ook niet aan mee doen, ik wist me er geen raad mee. Want hoe anders ging dat bij ons.

Bij ons in de familie was iedereen Doopsgezind, daar hoefde je geen felle discussies over te voeren. En niet alleen de familie, het hele dorp was doopsgezind, althans in het deel van het dorp waar mijn vader vandaan kwam. Mijn ooms en tantes, nichtjes en neven, mijn vakantie vriendinnetjes, de visites en leveranciers van mijn Beppe, iedereen was Doopsgezind en allemaal zaten ze op zondag in de Doopsgezinde kerk. Als kind dacht ik dat het heel raar en ongewoon was om niet Doopsgezind te zijn.

Heel sneaky en impliciet is mij geleerd om 'de andere kerk' op afstand te houden. Zo mocht ik in het dorp van moeder (Koudum) eens met een vriendinnetje mee naar het kerstfeest in de Hervormde kerk. Het werd mij streng verboden om daar naar toe te gaan, daar was geen sprake van. En die leuke jongen die mij een paar jaar later meevroeg om te gaan schaatsen moest ik maar snel vergeten. Hij was art. 31, niet goed dus. Waarom was dat? Ik doe een poging.

Mijn ouders kwamen uit Friesland. Mijn moeder uit Koudum en mijn vader uit Warns. Zij zijn in 1954 naar Amsterdam verhuisd, waar ik ben opgegroeid. In alle schoolvakanties ging mijn moeder met ons, de kinderen naar haar ouders of schoonouders. Daar logeerden wij dan. Ik heb zodoende het gevoel zowel in de stad als op het platte land van Friesland opgegroeid te zijn.

Mensonides

Mijn moeder heette Tryntsje Mensonides. Mensonides, oftewel Zoon van Menno en in de 18e eeuw tijdens de bloeitijd van de universiteit van Franeker, deftig Grieks gemaakt. Hoe Doopsgezind wil je het hebben? De interessante historie van de familie Mensonides is uitgezocht en beschreven. Er valt heel veel over te vertellen. Het is een zeer sociale familie, echt om trots op te zijn. Het begon in de 16e eeuw bij een molenaar met 3 zonen (echt waar!). Mijn moeder valt onder de lijn van de middelste zoon. Opvallend is, dat het allemaal molenaars, bakkers en ondernemers zijn. Ze wilden zich in die familie allemaal ontwikkelen en met de tijd mee gaan. Zo ook mijn Opa (Pake). Opgegroeid in een Doopsgezinde bakkersfamilie in Wommels, in de buurt van Witmarsum, wilde hij zich ontwikkelen om vervolgens naar Amerika te kunnen emigreren. Dat was zijn droom, de nieuwe wereld. Hij is naar Amsterdam vertrokken om daar de kneepjes van het banketbakkersvak te leren, met de bedoeling om als vakman

in den vreemde aan de slag te kunnen gaan. Nu wilde het geval dat in die tijd een agentschap van de Holland Amerikalijn was gevestigd in Koudum en werd beheerd door de oom van mijn oma (Beppe Rimke). Zij woonde door omstandigheden bij die oom en tante in huis. Toen Pake een overtocht naar Amerika wilde regelen kwam hij mijn latere Beppe tegen en viel als een blok voor haar. Zo is het gekomen!

Pake trouwde met mijn toen nog Hervormde Beppe en de emigratie is nooit doorgegaan. Hij heeft zich als bakker gevestigd in Koudum, het dorp waar mijn Beppe was opgegroeid. In die tijd had iedere kerk zijn eigen middenstand. Maar omdat Pake zo'n goede vakman was, was zijn bakkerij in de wijde omtrek bekend. Door zijn bijzondere kwaliteit doorbrak hij de kerkmuren en kon hij het zich zelfs veroorloven om zelf vrijwel nooit naar de kerk te gaan.

Beppe Rimke daarentegen, was heel serieus en ging iedere week naar de kerk. Dat is ze altijd blijven doen. *Tijdens* de oorlog is zij net als haar man, ook Doopsgezind geworden.

De aanleiding was het feit dat een boer die rijk geworden was door de oorlog (door voor hulp veel geld of sieraden te eisen), tijdens de jaarlijkse 'verkoop' van de vaste kerkplaatsen, haar vaste zitplaats voor haar neus had weg-

gekaapt. Dat de kerkenraad dat heeft laten gebeuren en het niet voor haar heeft opgenomen, heeft zij nooit kunnen vergeten. Vandaar dat ik later niet naar het kerstfeest in de Hervormde kerk mocht. Maar deze verandering van kerk was veel meer dan zomaar een daad. Het was een stellingname tegen de oorlog en tegen onderdrukking en uitbuiting. Het was een persoonlijke keuze als resultaat van een innerlijk ontwikkelingsproces. Mijn moeder was toen net 20 en woonde nog thuis. Zij ging vanaf dat moment met haar moeder mee naar de Doopsgezinde kerk.

Mijn moeder sprak altijd met zoveel trots en liefde over haar ouders. Ik kan dat goed begrijpen.

Vader Van der Veer

Mijn vader heette Wytze van der Veer en kwam uit Warns, uit het Noordelijk deel van dit lintdorp waar echt iedereen Doopsgezind was. Het was een gemeenschap van mensen in een afgelegen,

Verlovingfoto van Pake en Beppe Mensionides in 1921

Gezin van vader (tweede van links)

slecht toegankelijk gebied, die samen de kerk met de prachtige pastorie hebben bekostigd. Een gemeenschap waar in de eerste wereldoorlog Belgische vluchtelingen werden opgevangen. Deze katholieke vluchtelingen kerkten in eerste instantie in een schuur van een doopsgezinde ondernemer, later bouwden zij met financiële hulp van de plaatselijke Doopsgezinden, en dus ook van mijn familie, een eigen katholieke kapel.

Warns was ook het dorp waar ds. Postma met zijn gezin een nieuwe kans kreeg en om zich te rehabiliteren (zie Ida mei 2019¹), niet omdat de gemeenschap dom zou zijn, zoals vaak wordt beweerd, nee omdat de gemeenschap Doopsgezind was en bewust werkte aan vrede, *geweldloosheid en verdraagzaamheid*.

In deze familie van der Veer was het ondenkbaar dat je een baan bij de overheid zou aanvaarden. Daar werd zeer neerbuigend over gedaan, dat deed je niet, dat hoorde niet. De familie van der Veer, dat waren onafhankelijke handelaren. Van generatie op generatie bezat de familie een transportbootverbinding tussen Stavoren (ooit een belangrijke toevoerhaven voor het Friese achterland) naar Sneek. Alles werd over water vervoerd. Mensen, vee, goederen, voedsel etc. zij zorgden er bovendien voor dat de eigen gemeenschap werd bevoorrad. Het bedrijf bestaat overigens nog steeds. Het is nu een transportbedrijf dat

door mijn nicht wordt gerund. Gelukkig was mijn vader niet de oudste zoon en ging het bedrijf dus niet in zijn handen over. Hij was daar absoluut ongeschikt voor. Mijn vader was een echte bèta, hij wilde studeren, met het wrange gevolg dat er voor hem in Friesland geen werk was. Hij moest dus emigreren naar Amsterdam, zoals hij het zelf noemde.

Het opvallende aan de familie van der Veer is hun uiterlijk. Zo licht, groot en blond als de familie van mijn moeder is, zo klein en donker is de familie van mijn vader. Mijn moeder was een hoofd groter dan mijn vader en ze hadden zelfs dezelfde schoenmaat (42).

Ik denk te weten waardoor. Het boekje De Fehrs² heeft mij op een spoor gezet. In dat bijzondere antropologische werk staat dat vele Doopsgezinden zich in de 17e eeuw hebben gevestigd in waterrijke gebieden zoals Friesland, Aalsmeer, Waterland en de Rijp, waar zij min of meer onzichtbaar waren voor de vervolgende overheid. Zij gingen dus op zoek naar schuilplaatsen om te wonen. Samen met die stroom Doopsgezinden zijn ook Joden uit de Oekraïne meegereisd. Zij waren toen op de vlucht geslagen voor een Poolse koning die in korte tijd tussen de 40.000 en 100.000 joden heeft vermoord. Zou de familie van der Veer nakomelingen zijn van zo'n mee vluchtende joodse familie? Wie weet. Het Doopsgezind zijn zit in ieder geval diep in mijn genen, er is geen ontkomen aan.

1 Levensverhaal door Janna Frouwkje Postma; *idA* (2019.5) p 4-5.

2 Arlette Kouwenhoven; *De Fehrs, Kroniek van een mennonietenfamilie*; *Atlas Contact* 2011